

สหกรณ์ที่ข้าพเจ้าคาดหวัง

สหกรณ์เป็นเสือนอนกิน เรามักจะได้ยินสำนวนนี้อยู่บ่อย ๆ เมื่อมีการสนทนากันถึงเรื่องสหกรณ์ ออมทรัพย์ เลยทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจเป็นสมาชิกข้ากว่าปกติ ทั้งที่เข้ารับราชการเมื่อปี พ.ศ.2521 แต่เป็นสมาชิกสหกรณ์ เมื่อปี พ.ศ.2523 เพราะแม้ว่าจะหาคำตอบว่าทำไมสหกรณ์จึงเป็นเสือนอนกิน มีหลายคนคิดเช่นนี้ ก็เพราะว่า สหกรณ์มีมือชกหักเงินเดือน ณ ที่จ่าย เป็นค่าหุ้น แล้วเอาเงินเหล่านั้นของบรรดาสมาชิกมาให้สมาชิกกู้ยืม เมื่อถึงเวลาชำระคืนก็หักเงินเดือนเช่นกัน สหกรณ์ไม่ต้องลงทุนอะไรเลย นอนคอยกินดอกเบี้ยจากสมาชิกโอกาสขาดทุนแทบไม่มี จนวันหนึ่งได้พบกับหัวหน้างานผู้ใจดีได้พูดคุยกับข้าพเจ้าว่าคนที่ไม่เคยเป็นแม่คนที่ไม่เคยคลอดบุตร จะรู้ซึ่งถึงความลำบาก ความทุกข์ทรมานจากการอุ้มท้อง ความเจ็บปวดเมื่อถึงวันคลอดบุตร และความรักของแม่ที่มีต่อลูกนั้นคงเป็นไปไม่ได้ ถ้าสิ่งเหล่านี้ไม่ได้เกิดกับตัวเอง ในฐานะเราเป็นนักสหกรณ์จะเข้าใจเรื่องสหกรณ์ได้ลึกซึ้งเราต้องเป็นสมาชิกสหกรณ์ด้วยประสบการณ์ของตนเอง ไม่ใช่อ่านตำราอย่างเดียว หรือเชื่อตามคำที่ผู้อื่นบอกเล่า ข้าพเจ้าจึงตัดสินใจสมัครเข้าเป็นสมาชิกและใช้บริการของสหกรณ์ตลอดมา ถึงแม้ว่าจะได้ลาออกจากราชการแล้วก็ตาม แต่ก็ยังคงเป็นสมาชิกสหกรณ์มาถึงทุกวันนี้ และทำให้ข้าพเจ้าเห็นถึงความสำคัญของสหกรณ์ต่อวิถีชีวิต มีบทบาทในการยกฐานะทางเศรษฐกิจและพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์อย่างมากมาย และสหกรณ์ก็ไม่ได้เป็นเสือนอนกินดังที่ใคร ๆ กล่าวหาจากประสบการณ์ตรงข้าพเจ้าคิดว่าสหกรณ์คือต้นไม้กินใบไม้ด้วยเหตุผลตามธรรมชาติที่ว่า ต้นไม้ในป่าต่างเจริญเติบโตงอกงาม มีลำต้นใหญ่โต แผ่กิ่งก้านสาขาร่มเย็นรวมกันเป็นผืนป่าและเป็นแหล่งต้นกำเนิดของแม่น้ำหลายสายที่หล่อเลี้ยงชีวิตมนุษย์ ไม่มีใครไปใส่ปุ๋ยรดน้ำแต่ประการใด ต้นไม้ทุกต้นที่เติบโตขึ้นเพราะกินใบของตนเองและใบของต้นไม้อื่นที่ร่วงหล่นลงทับถมจนย่อยสลายเน่าเปื่อยกลายเป็นปุ๋ย และถูกรากดูดกลับขึ้นไปเป็นอาหารเลี้ยงลำต้น ทำให้ต้นไม้เจริญเติบโต ยืนตระหง่านท่าแดดลมอยู่ได้ด้วยการกินใบของมันเองทั้งสิ้น เช่นเดียวกับสหกรณ์ออมทรัพย์ของเรา การที่เปรียบเสมือนผืนป่าที่ประกอบไปด้วยมวลสมาชิกที่เปรียบเสมือนต้นไม้ที่กำลังเจริญเติบโตได้ก็เพราะเงินของสมาชิกเองและเงินของเพื่อนสมาชิกที่ร่วมกันสะสมไว้ในสหกรณ์ทั้งในรูปเงินค่าหุ้นและเงินฝากแล้วนำมาผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนให้กู้ยืมไปใช้เพื่อประโยชน์ตนและครอบครัว จนทำให้เรามีฐานะมั่นคงมากขึ้นเป็นการช่วยตนเอง ในขณะเดียวกันเงินในสหกรณ์ก็ยังช่วยให้เพื่อนสมาชิกคนอื่น ๆ ได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน เป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามอุดมการณ์สหกรณ์ ส่งผลให้สมาชิกมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นก็จากเงินของสมาชิกแต่ละคนที่สะสมร่วมกัน ประโยชน์และคุณค่าที่ได้รับมากมายจากการเป็นสมาชิกสหกรณ์ ข้าพเจ้ากู้เงินจากสหกรณ์หลายครั้งด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน คือครั้งแรกได้กู้ยืมไปเพื่อปลดเปลื้องภาระหนี้สินของพ่อแม่ ที่เป็นหนี้กับนายทุนเงินกู้ยืมที่เรียกเก็บอัตราดอกเบี้ยอย่างไม่เป็นธรรม เพื่อแบ่งเบาภาระทุกข์และเป็นการทดแทนพระคุณท่านทั้งสอง และต่อมาก็กู้ไปเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในงานแต่งงานสร้างครอบครัวใหม่ กู้ไปเพื่อสร้างบ้านให้พ่อแม่และแม่ใช้เป็นที่อยู่อาศัย กู้เพื่อลงทุนในการประกอบธุรกิจส่วนตัวของครอบครัวเป็นธุรกิจขนาดเล็ก แต่ก็สามารถสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัวได้ในปัจจุบัน กู้เพื่อซื้อรถยนต์กระบะเพื่อใช้ขนส่งสินค้าที่ผลิตเองไปขายและใช้เป็นยานพาหนะของครอบครัว กู้ไปเพื่อซื้อบ้านที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง และกู้เพื่อต่อเติมบ้านเมื่อลูก ๆ โตเป็นผู้ใหญ่และได้มีห้องเป็นส่วนตนของลูก ๆ สิ่งเหล่านี้ข้าพเจ้าได้มาจากสหกรณ์ทั้งสิ้น แต่ก็ยังมีอีกหลายประการที่ยังต้องการจากสหกรณ์ และอยากให้สหกรณ์นี้ดำรงอยู่ต่อไป จึงทำให้ข้าพเจ้ามีความคาดหวังต่อสหกรณ์อีกมากมายในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ด้านสวัสดิการและการพัฒนาคุณภาพชีวิตสมาชิกและครอบครัว อยากให้สหกรณ์สนับสนุนกิจกรรมที่ทำให้ครอบครัวสมาชิกอบอุ่น ไม่หย่าร้าง อยู่ด้วยกันอย่างร่มเย็น ตลอดถึงเรื่องการสนับสนุนทุนการศึกษาให้หลากหลายรูปแบบนอกเหนือจากการให้ทุนเรียนดีและอยากจน ควรมีการให้ทุนทั่วไป

แก่สมาชิกที่ให้ความร่วมมือกับสหกรณ์เป็นอย่างดี เช่น การให้ทุนการศึกษาเล่าเรียน โดยให้สิทธิ์กับสมาชิกที่มาประชุมจ่ายฉลากเพื่อรับทุนการศึกษาบุตร ในวันที่มาประชุมใหญ่สามัญประจำปี โดยไม่ต้องมีหลักเกณฑ์ว่าบุตรของสมาชิกจะเรียนดีหรือไม่ นอกจากนี้หากเป็นไปได้สหกรณ์ควรมีกองทุนส่งเสริมการศึกษาให้บุตรสมาชิกที่เรียนดีได้ศึกษาต่อทั้งในและต่างประเทศในสาขาวิชาสหกรณ์ สาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการสหกรณ์ โดยการเปิดสอบแข่งขันและให้ทุนการศึกษาจนจบหลักสูตรตั้งแต่ระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอก เพื่อเป็นการผลิตบุคลากรทางสหกรณ์ด้วยอีกทางหนึ่ง โดยสหกรณ์ตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตสมาชิกและครอบครัวด้วยการจัดสรรเงินจากกำไรสุทธิประจำปีของสหกรณ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 สะสมเข้ากองทุนและเงินกองทุนนี้ให้ใช้ได้เฉพาะดอกผลของเงินกองทุนเท่านั้น เช่นเดียวกับการจัดสรรสะสมเป็นเงินสำรองของสหกรณ์ เนื่องจากเงินสำรองเป็นหลักประกันให้องค์กรของสหกรณ์มั่นคง แต่เงินกองทุนสวัสดิการนี้จะเป็นหลักประกันให้สมาชิกและครอบครัวมีความมั่นคง และเมื่อกองทุนนี้สะสมมากขึ้นก็จะสามารถขยายกิจกรรมได้อีกมากมายในอนาคต เช่น การช่วยเหลือในกรณีที่สมาชิกและบุคคลในครอบครัวประสบอุบัติเหตุ ภัยพิบัติ ที่ทำให้ทรัพย์สินเสียหายหรือสูญหาย รวมไปถึงการเสียชีวิต

สวัสดิการสำหรับยามแก่เฒ่า อยากรให้สหกรณ์จัดกิจกรรมเสริมให้กับสมาชิกผู้สูงอายุทางด้านสุขภาพอนามัย เช่น จัดให้มีโครงการให้ความรู้เพื่อสุขภาพ การตรวจสุขภาพ และโครงการการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อพักผ่อนหย่อนใจปีละครั้งเป็นอย่างน้อย หรือโครงการอื่นใดที่สมาชิกเห็นว่าเป็นประโยชน์และได้นำเสนอต่อสหกรณ์ ด้านการศึกษาอบรม ข้อมูลและข่าวสาร อยากรให้สหกรณ์ดำเนินการในหลาย ๆ กิจกรรมที่นอกเหนือจากการจัดประชุมพบปะสมาชิกตามภาคต่างๆ หรือการประชุมใหญ่ การแจ้งข้อมูลข่าวสารผ่านทางจดหมายข่าว และทางเว็บไซต์ของสหกรณ์ อยากรให้สหกรณ์มีนิตยสารรายเดือนหรือราย 2 เดือนที่เป็นเอกลักษณ์ของสหกรณ์ จัดทำโดยทีมงานมีอาชีพ มีคอลัมน์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์กับสมาชิก เช่น ความรู้เรื่องสหกรณ์ สุขภาพอนามัย ศิลปะ การแนะนำอาชีพทำมาหากิน ข่าวและนวัตกรรมที่ทันสมัยให้สมาชิกและครอบครัวได้อ่าน โดยการให้สมัครเป็นสมาชิคนิตยสารดังกล่าว และอยากรให้สหกรณ์เป็นแหล่งเรียนรู้ มีห้องสมุดที่มีสื่อ หนังสือตำรา วีซีดี เทป โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสาร ที่เกี่ยวกับการสหกรณ์ การทำมาหากินให้สมาชิกได้ศึกษา สหกรณ์ควรมีคอมพิวเตอร์ไว้บริการสมาชิกบ้างจะได้ค้นคว้าหาความรู้จากอินเทอร์เน็ตในยามที่สมาชิกมาที่สหกรณ์ หรือเรียกใช้ข้อมูลที่จำเป็น มิใช่มีไว้ใช้แต่เฉพาะพนักงานเท่านั้น

ด้านบุคลากรของสหกรณ์ อยากรให้สหกรณ์พัฒนาพนักงานสหกรณ์ ให้เป็นผู้แสวงหาความรู้ อยู่เสมอ เพื่อกระตุ้นการทำงานและสร้างขวัญกำลังใจในการให้บริการที่ดีแก่สมาชิก จัดให้มีโครงการเสริมคุณธรรมในการทำงานให้กับพนักงานสหกรณ์ เพื่อให้พนักงานเกิดความรักในองค์กร อยู่ในวินัย ซื่อสัตย์ ไม่อยากเห็นการทุจริตเกิดขึ้นในสหกรณ์ หรือเรื่องเสื่อมเสียต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้จากการประพฤติดนของพนักงานสหกรณ์ เช่น กรณีชู้สาว การมีคู่ครองมากกว่าหนึ่งคนควรละเว้นโดยเด็ดขาด การกั๊กเงินจากสมาชิกหรือยืมมือกั๊ก ถือเป็นการเบียดเบียน เสียความเที่ยงธรรม การหาผลประโยชน์จากสมาชิกหรือทำมาหากินร่วมกับสมาชิก ตัวอย่างเช่น การโฆษณาชวนเชื่อ หรือโน้มน้าวให้สมาชิกสมัครเป็นตัวแทนหรือเป็นสมาชิกให้กับบริษัทขายตรงในทีมงานของพนักงานสหกรณ์ เป็นต้น หรือแม้กระทั่งนิสัยส่วนตัวที่ชอบหลับหรือมีอาการเหม่อในที่ทำงาน ย่อมมีผลให้สมาชิกที่มาติดต่อดูหมิ่นเหยียดหยามได้ นอกจากการพัฒนาทรัพยากรบุคคลดังที่กล่าวมาแล้ว สหกรณ์ควรจัดให้พนักงานได้มีการศึกษาเล่าเรียนเพิ่มเติมในสถาบันการศึกษา เพื่อเพิ่มคุณวุฒิและความรู้ ตลอดจนให้ทุนไปศึกษาดูงานต่างประเทศ โดยการจัดให้มีเงินทุนสนับสนุนเพื่อการนี้

ในส่วนของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ข้าพเจ้าอยากเห็นการทำงานในรูปแบบผู้อาสาสมัครเข้ามาทำงานให้สหกรณ์อย่างผู้มีอุดมการณ์ มิใช่เข้ามาทำงานเพื่อหวังผลประโยชน์หรืออามิส

สินจ้าง ไม่ยอมแลกความถูกต้องด้วยผลประโยชน์ใดๆ ตั้งใจทุ่มเทศึกษา เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา สหกรณ์อย่างซื่อสัตย์สุจริต ทุ่มเทให้กับสหกรณ์และยึดผลประโยชน์ของสมาชิกส่วนรวมเป็นที่ตั้ง และสร้าง ชื่อเสียง ภาพลักษณ์ที่ดี เพื่อให้สมาชิกเกิดความศรัทธาสหกรณ์ให้มากที่สุด

การค้ำประกันเงินกู้ยืม ข้าพเจ้าอยากให้สหกรณ์ตั้งกฎกติกาบังคับให้สมาชิกที่มีหนี้เงินกู้จำนวน มากทำประกันหนี้ด้วย เนื่องจากการค้ำประกันหนี้ของเพื่อนสมาชิกด้วยกันตามสภาพความเป็นจริงแล้วผู้ค้ำ ไม่ได้ค้ำประกันว่าผู้กู้จะไม่ตาย แต่ค้ำประกันว่าผู้กู้จะชำระหนี้สินเมื่อถึงกำหนด สหกรณ์จึงควรให้ผู้กู้ทำ ประกันหนี้ไว้ด้วยเพื่อเป็นการกระจายความเสี่ยงในความรับผิดชอบในกรณีผู้กู้เสียชีวิต เพราะหากเกิดความ ผิดพลาดผู้ค้ำประกันจะได้ไม่ต้องตระกรำซ้ำสอง เพราะผู้ค้ำประกันเองก็เป็นผู้กู้ในเวลาเดียวกัน

การตั้งสำนักงานตัวแทนหรือสาขาย่อย เพื่อให้การบริการสมาชิกได้อย่างทั่วถึงและเป็นการกระจาย อำนาจ ให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมและการดำเนินการของสหกรณ์ โดยการสร้างสำนักงานตัวแทน ขนาดเล็ก ๆ เน้นการประหยัด แต่มีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น ธนาคารต่าง ๆ มีสำนักงานเล็ก ๆ ขนาดคึกหา เดียวไว้บริการลูกค้าตามชุมชนหรือศูนย์การค้าเป็นต้น สำนักงานตัวแทนสาขามีไว้เป็นศูนย์ประสานงาน ระหว่างสหกรณ์สำนักงานใหญ่กับสมาชิกในภูมิภาคและคอยให้คำแนะนำ รวมถึงการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของ สหกรณ์ให้กับสมาชิกในภูมิภาค และให้จัดจ้างพนักงานประจำสำนักงานตัวแทนที่เป็นบุตรหลานสมาชิก เป็น การสร้างงานให้กับบุตรหลานสมาชิกที่ยังไม่มีงานทำอีกด้วย

การระดมทุนของสหกรณ์ นอกจากการสะสมเป็นเงินค่าหุ้นรายเดือน และเงินฝากประเภทต่าง ๆ แล้ว สหกรณ์ควรจะทำโครงการสะสมเงินคนละร้อยไว้ใช้สอยในอนาคต เช่นเดียวกับที่เราส่งเสริมให้สมาชิก สหกรณ์การเกษตรจัดทำโครงการสัจจะออมทรัพย์ ส่งเสริมให้มีการสะสมเงินอย่างเป็นระบบ มีจำนวนเงินฝาก เท่า ๆ กันทุกเดือน มีการกำหนดระยะเวลาถอนคืนที่แน่นอนโดยสมาชิก และให้ค่าตอบแทนสูงกว่าเงินฝาก อื่น ๆ โดยมุ่งเน้นที่บัญชีเงินฝากขนาดเล็กจำนวนมาก เพื่อส่งเสริมการออมแก่สมาชิกสหกรณ์ที่เป็นข้าราชการ ชั้นผู้น้อย และช่วยถ่วงดุลกับบัญชีที่มียอดเงินเงินฝากจำนวนมากแต่มีผู้ฝากจำนวนน้อย ซึ่งอาจมีอิทธิพลต่อ การบริหารงานของคณะกรรมการดำเนินการได้อีกทางหนึ่ง

สุดท้ายแห่งความคาดหวัง เนื่องจากสหกรณ์เกิดจากแนวคิดมนุษยนิยม ใช้หลักมนุษยธรรม ในการทำธุรกิจ มีมูลเหตุจากคนเราเกิดความขัดแย้งกันในเรื่องระบบเศรษฐกิจ คือระหว่างเศรษฐกิจ ทุนนิยมกับสังคมนิยม จึงทำให้นักสหกรณ์ทั้งหลายในโลกนี้คิดระบบสหกรณ์ขึ้นมา เพื่อหาความเป็นกลาง ทางเศรษฐกิจและเป็นเศรษฐกิจทางเลือกให้กับมนุษย์โลก ที่ผ่านมามาประเทศไทยได้ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบ ทุนนิยม จึงทำให้คนไทยถูกระบบทุนนิยมฝังหัวในเรื่องของผลประโยชน์มาตั้งแต่วัยเยาว์ตามทฤษฎี เศรษฐศาสตร์ของ อัดัม สมิท คือ เมื่อทุกคนมีรายได้ มีเศรษฐกิจดี สังคมก็จะดีไปด้วย และผนวกกับทฤษฎี ของ ชาร์ล ดาวิน ที่กล่าวไว้ว่า ผู้ชนะเท่านั้นที่อยู่รอด และรวมถึงการใช้กฎป่า คือ การแข่งขัน แข่งแย่ง ชิงดี เพื่อความอยู่รอด เอารัดเอาเปรียบ มองแต่ผลประโยชน์ทางวัตถุนิยมเป็นที่ตั้ง เช่น การสร้างกำไรสูงสุด ในการทำธุรกิจ การสะสมทรัพย์สมบัติเป็นของตัวเอง จนขาดจิตสำนึกของความเป็นมนุษย์ (ผู้มีใจสูง) คุณธรรมเสื่อมถอย สังคมจึงมีความอ่อนแอทางวัฒนธรรม ทำให้สังคมมีปัญหาวนวาย เตือนร้อน ขึ้นแทบจะทั่วโลก สหกรณ์เป็นระบบเศรษฐกิจรูปหนึ่งที่ถูกคิดขึ้นมาให้แตกต่างจากระบบทุนนิยม โดยมี หลักการสหกรณ์ 7 ประการเป็นแนวทางปฏิบัติ คือเป็นเศรษฐกิจที่คำนึงถึง "มนุษยธรรม" ใช้ทฤษฎีมุษยนิยม มองมนุษย์สำคัญกว่าเงินหรือวัตถุ ใช้ความร่วมมือและการแบ่งปันมากกว่าการแข่งขัน และมีลักษณะการทำ ธุรกิจแบบ CSR (Corporate Social Responsibility) คือ มีความใส่ใจต่อชุมชน รับผิดชอบต่อ สังคม ข้าพเจ้าไม่อยากจะเห็นสหกรณ์ดำเนินธุรกิจที่เป็นไปใช้เพื่อแสวงหาผลประโยชน์มาแบ่งปันกันในหมู่ สมาชิก มองตัวเลขของผลกำไรที่เป็นตัวเงินและวัตถุนิยมเป็นที่ตั้งอย่างธุรกิจทุนนิยม ข้าพเจ้าคาดหวังให้ สหกรณ์เป็น "สหกรณ์คุณธรรม" ทำธุรกิจเพื่อพัฒนามนุษย์ ใช้หลักมนุษยธรรม เอาใจใส่ต่อชุมชน เคารพ

ในวัฒนธรรมทางสังคมและน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ มาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน และอยากเห็นสหกรณ์เป็นเศรษฐกิจสายกลาง ทางเลือกในการยกฐานะทางเศรษฐกิจและช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของพี่น้องประชาชนคนไทย ให้ดีขึ้นมากกว่านี้และมีความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำได้ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ได้อย่างแท้จริง

*****

หนังสืออ้างอิง

วิทยากร เชียงกุล (2550) หยุดวิกฤติซ้ำซากด้วยระบบสหกรณ์ กรุงเทพมหานคร : บ้านพระอาทิตย์
สด กุระมะโรหิต (2519) สหกรณ์ทางรอดทางเดียวของไทย กรุงเทพมหานคร : เรื่องศิลป์
ไสว บุญมา (2552) มองเมืองไทย จากสิบปีของการใช้หนี้แผ่นดิน กรุงเทพมหานคร : ประสิทธิ์สเตรชั่นเนอร์และการพิมพ์

ที่มา <http://www.gotoknow.org/posts/430843>

ผู้เขียน กัลกิ เภริโฆษ

น.ท.ประสิทธิ์ชัย แก้วมณี ผช.ผู้จัดการ สอ.นย.